

Думи та історичні пісні. Мистецтво кобзарів та лірників.

■ Українські народні думи відомі в скарбниці світової культури як оригінальні, самобутні музично-поетичні твори високого ідейного звучання.

■ Термін дума походить від слова думати, розмишляти.

■ Думи – це народні ліро-епічні твори героїчного та соціально-побутового змісту (записати у зошит)

■ Виник і сформувався жанр думи в XV-XVI ст.,але своїм корінням сягає традицій епічної творчості періоду Київської Русі, героїчного епосу слов'янських народів.

■ Композиція в думах стала, класична. Твір починається заспівом (заплачкою). Далі йде сама оповідь. Завершується твір кінцівкою (славослів'ям) , де проголошується хвала героям, подіям, слухачам.

За змістом і проблематикою думи поділяються на два великих цикли(зап.у зош.):

■ про боротьбу з
турецько-
татарською
навалою

■ про визвольну
війну 1648-1654 р.
під приводом
Богдана
Хмельницького

До кращих українських дум належать

■ „Дума про козака
Голоту”

■ „Дума про
Марусю
Богуславку”

■ „Дума про Самійла Кішку”

■ „Дума про Івана Богуна”

В історичних думах, присвячених подіям визвольної війни 1648-1654 років, йдеться про ставлення українського народу до польської шляхти та про героїчну боротьбу українського народу за визволення.

■ Героями цих творів є насамперед народ, його ватажки – Богдан Хмельницький, Максим Кривоніс, Іван Богун, Данило Нечай та ін. Всі вони – самовіддані борці за долю рідного краю, непримиренні до ворогів.

Авторами багатьох дум були козаки, учасники подій – козацьких битв і походів. Кобзарі, лірники, бандуристи під супровід своїх інструментів речитативом виконували їх. Від села до міста розносили вони вісті про славу і подвиги героїв, їх мужність, героїзм і гарячу любов до України. Іван Франко назвав думи та історичні пісні безсмертними пам'ятками, створеними генієм самого народу.

ІСТОРИЧНІ ПІСНІ

- Це пісні про важливі суспільні події, зокрема про боротьбу українського народу проти зовнішніх ворогів і про видатних воїнів і полководців

Назву „ історична пісня” вперше ввів в українську фольклористику Микола Гоголь (записати у зошит)

- У відомій статті „Про малоросійські пісні”(1833) він писав: „Пісні малоросійські можуть цілком називатися історичними, тому що вони не відриваються ні на мить від життя і...завжди відповідають тодішньому стану почуттів.”

Історичні пісні поділяються на розділи:

1. Історичні пісні про боротьбу з турецько-татарськими загарбниками.

Одні із найдавніших пісень „За річкою вогні горять” , „Зажурилась Україна”, в яких ведеться розповідь про варварство турків і татар, звучить заклик до опору.

Відомою є „Пісня про Байду” – народного улюбленця, який потрапивши в неволю і зазнавши страшних катувань, не втратив своєї національної гідності, не став зрадником.

- Історики стверджують , що прототипом Байди Вишневецького був князь Дмитро Вишневецький.
- Образ Байди – це постать палкого патріота, мужнього захисника Батьківщини.

2. Історичні пісні про боротьбу з польськими загарбниками оспівують масовий героїзм народу.

- У них прославлено битву під Корсунем,,Засвіт встали козаченьки”, Жванцем,, Ой з города Немирова”, Збаражем,,Ой, що то за хижка”. У піснях цього періоду звеличено Б.Хмельницького і його битву в урочищі Жовті Води,, Чи не той то хміль”. Образ Хмельницького порівнюється з хмелем, що завжди був уособленням молодечої сили та звитяги.
- Героями історичних пісень стали Нечай, Богун та інші історичні діячі.

3. Історичні пісні про боротьбу проти іноземних загарбників, соціального і національного гніту в II пол. XVII – XVIII ст.

- У пісні „Ой Морозе, Морозенку” автор зображує образ українського козака, який завжди йде попереду свого війська.
- У пісні „Та ой як крикнув же та козак Сірко” зображено легендарного кошового – борця проти турецько-татарської навали.

4. Історичні пісні про стихійні селянські повстання та їх героїв.

- У пісні „За Сибіром сонце сходить” звучать мотиви соціального протесту, оспівано Кармалюка як народного месника.

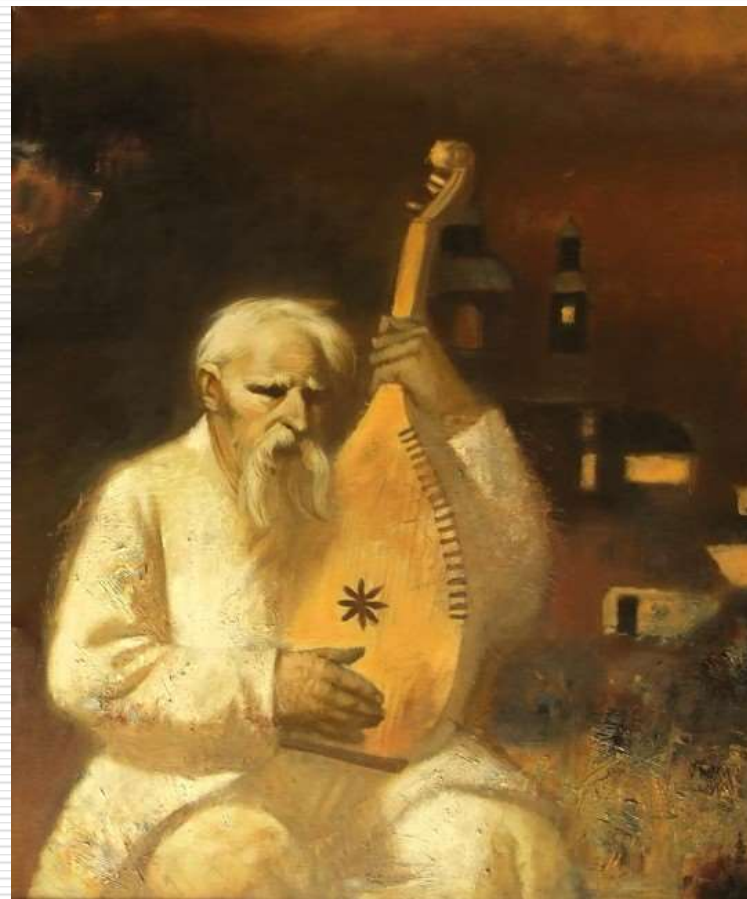

- У пісні „Максим козак Залізняк” постать Залізняка розкривається на фоні справжніх подій, шляхом прямих характеристик як воїна і ватажка повстанців.

В українському фольклорі назавжди закарбувався образ козака Мамая – вмілого воїна і вправного бандуриста. Цей образ втілював нескореність українського народу.

Поширений тип кобзаря – сліпий старець, який зберігає пам'ять пращурів і втілює в собі народну мудрість.

Історично склалися три типи кобзарів.

- ☐ **Співці (співають і грають так, як навчились).**
- ☐ **Кобзарі – імпровізатори.**
- ☐ **Кобзарі-творці власних пісенних творів.**

У 1930-х роках було розгорнуто кампанію боротьби проти українського націоналізму.

- Багато кобзарів були заарештовані та й зникли безслідно.
 - Чутки про те, що було скликано з'їзд кобзарів, де всіх учасників було страчено, доказів не знайшли.
 - Наприкінці ХХ ст. Київський кобзарський цех почав відродження традицій кобзарства.
-

Відомі кобзарі та лірники

- ☐ Остап Вересай
- ☐ Степан Пасюга
- ☐ Гнат Гончаренко
- ☐ Єгор Мовчан
- ☐ Михайло
Кравченко
- ☐ Петро
Древченко

**Домашнє завдання:
ст.28-31 читати,
переказувати; записати
терміни у зошит**

